

Dr Jelena Kostić¹, Dr Mina Zirojević²

FINANSIRANJE NAUČNE DELATNOSTI U NORVEŠKOJ

Apstrakt

Predmet rada je analiza načina finansiranja naučne delatnosti u Norveškoj, a posebna pažnja posvećuje se položaju društvenih nauka. Takav pristup opravdava činjenica da se u različitim oblastima sprovode specifična istraživanja koja zahtevaju posebne resurse, a samim tim i različit pristup države, kako u pogledu finansiranja, tako i u pogledu vrednovanja ostvarenih rezultata. U radu se zbog toga najpre analizira način određivanja prioritetnih oblasti istraživanja, od kog u velikoj meri zavisi i način finansiranja naučne delatnosti. U Norveškoj je prisutan stav da je nivo privrednog razvoja uslovljen postojanjem kvalitetne državne administracije, zbog čega se posebna pažnja posvećuje oblasti društvenih nauka i njihovim istraživanjima, koja doprinose realizaciji tog cilja. Sredstva za sprovođenje istraživanja u Norveškoj ne obezbeđuju se samo iz budžetskih sredstava, već se za njihovo finansiranje izdvajaju značajna sredstva iz privrednog sektora. Međutim, treba imati u vidu da je takav pristup moguće koristiti isključivo u zemljama u kojima je stepen razvoja privrede na visokom nivou, ali i u kojima je prisutna kolektivna svest o značaju naučne delatnosti za razvoj i unapređenje privrednih aktivnosti.

Ključne reči: finansiranje, naučna delatnost, Norveška, istraživanja, društvene nauke.

1. Uvod

Čini se da je poslednjih godina veoma prisutna komercijalizacija nauke zbog čega se ona uglavnom svodi na ekonomski jezik isplativosti i produktivnosti, kao i na kvantifikaciju učinka i troškova i konkurentnost u kvalitetu i efikasnosti.³

¹ Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo u Beogradu, suputjelena@yahoo.com.

² Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo u Beogradu, mina.zirojevic@gmail.com.

³ D. Pavlović Breneselović, Ž. Krnjaja, „Obrazovanje i nauka u neoliberalnom lavirintu: gde stanuje kvalitet?“, u: Jovan Ćirić, Luka Breneselović (ur), *Zbornik za percepciju naučnog rada i poznavanje rekvizita njegove ocene*, (knjiga 1), Institut za uporedno pravo, Beograd 2017, 3.

Aktuelnost pojedinih pitanja u društvenim naukama kreira se sve više na globalnom nivou temama koje pokreću različite međunarodne organizacije ili fondacije.⁴ Zbog toga se nacionalni prioriteti koji se tiču razvoja nauke u velikoj meri poklapaju sa stavovima prisutnim u strategijama Evropske unije. Takav pristup nauci doprinosi da naučnici u oblasti društveno-humanističkih nauka gube položaj kritički orijentisanih istraživača društvenih odnosa i postaju neka vrsta „pružalaca usluga”.⁵ Uprkos kritikama koje se mogu uputiti takvom rešenju, ono je prisutno u većini demokratskih zajednica. Međutim, čini se da razvijenije privrede imaju više raspoloživih resursa za ulaganje u nauku. Sredstva za finansiranje nauke obezbeđuju se kako iz privrednog (privatnog) sektora, tako i iz državnog budžeta. Osim toga, za sprovođenje nekih istraživanja u tim su zemljama dostupna i sredstva iz fondova Evropske unije, ali i iz nekih međunarodnih organizacija. Poimanje značaja nauke za razvoj privrede, a samim tim i čitavog društva prisutan je više od sto godina. Organizacija naučne delatnosti u Norveškoj bila je podložna inostranom uticaju. Model organizacije univerziteta i instituta preuzet je iz Nemačke, Švedske i Sjedinjenih Američkih Država. Međutim, uprkos tom uticaju, norveški sistem ima osobenosti, koje se ogledaju u orijentisanosti naučnoistraživačke delatnosti ka različitim oblastima.⁶

U poređenju sa nekim drugim zemljama, u Norveškoj se naučni sektor razvio znatno kasnije. Iako se ideja o uspostavljanju univerziteta javila 1629. godine, prvi norveški univerzitet je uspostavljen 1813. godine. Već tada je u javnosti bio prisutan stav da će razvoj visokog obrazovanja i naučnoistraživačke delatnosti doprineti realizaciji bitnih društvenih i ekonomskih ciljeva države,⁷ zbog čega se vremenom razvila institucionalna saradnja naučnih institucija i privatnog sektora. Ta saradnja najpre je bila prisutna u oblasti prirodnih i tehničkih nauka, ali su kasnije znatan doprinos praksi dale i društvene nauke. Tako je ekonomija u oblasti makroekonomije dala značajne rezultate za razvoj države blagostanja, dok je pedagogija bila od velikog značaja za razvoj i unapređenje školstva.⁸

U Norveškoj su se naučne institucije razvijale u zavisnosti od društvenih potreba. Tako je nakon Drugog svetskog rata svoju ekspanziju doživela vojna industrija, a samim tim se javila i potreba za razvojem, kako istraživanja u

⁴ *Ibid.*, 4.

⁵ *Ibid.*, 5.

⁶ M. Gulbrandsen, L. Nerdrum, *Public sector research and industrial innovation in Norway: a historical perspective*, NIFU, STEP, Oslo, 1, <http://www.sv.uio.no/tik/Inno WP/historical%20paper%20IPP%20MG%20LN%20WPready.pdf>, 9.4.2018.

⁷ *Ibid.*, 2.

⁸ *Ibid.*, 4.

oblasti odbrane, tako i nuklearnih istraživanja. Istraživački institut u oblasti odbrane uspostavljen je 1946. godine, a nuklearna istraživanja su od 1951. godine postala osnovna delatnost Instituta za nuklearna istraživanja, koji je kasnije postao Institut za energetska istraživanja. Zahvaljujući tome, Norveška je među prvim zemljama izgradila nuklearni reaktor i uprkos svojoj veličini, 1975. godine, postala jedan od sedam najvećih izvoznika naoružanja na svetu.⁹

2. Izvori prava

Od velikog značaja za preduzimanje aktivnosti na nacionalnom nivou u oblasti finansiranja nauke u Kraljevini Norveškoj jesu i strateška dokumenta. Od posebne važnosti za tu oblast svakako je tzv. „Glavna strategija”¹⁰ ili Strategija Naučnoistraživačkog saveta Norveške za period 2015–2020. godine. Kako je za razvoj naučne delatnosti od velike važnosti i međunarodna saradnja, poseban značaj ima i Strategija za međunarodnu saradnju. Navedena strategija doneta je za period 2010–2020. godine i u skladu sa njom, istraživačke aktivnosti moraju da sadrže jasno definisane ciljeve i planove za međunarodnu saradnju. Jedan od ciljeva definisanih u Strategiji je i razvijanje finansijskih instrumenata, radi unapređenja saradnje norveških naučnoistraživačkih institucija sa sličnim institucijama u drugim zemljama. U cilju unapređenja međunarodne saradnje, jedan od zadataka Nacionalno istraživačkog saveta je podsticanje norveških istraživača, kompanija i istraživačkih institucija na učešće u međunarodnim istraživanjima. Jedan od mehanizama za realizaciju navedenog je i usmeravanje aktivnosti Saveta na međunarodnu saradnju u pogledu mobilnosti istraživanja putem dodeljivanja grantova i podsticanja učešća na konkursima za iste.¹¹

Od značaja za unapređenje naučnoistraživačke delatnosti svakako su i Strategija za inovacije u sektoru privrede i uputstva za bilateralna istraživanja, koja se tiču saradnje sa zemljama partnerima u naučnoistraživačkim projektima: Brazilom, Kanadom, Kinom, Indijom, Japanom, Rusijom, Južnom Afrikom i Sjedinjenim Američkim Državama.¹²

⁹ *Ibid.*, 17.

¹⁰ Od nacionalnih strateških dokumenata od posebnog značaja je tzv. „Glavna strategija” ili Strategija Nacionalnog istraživačkog saveta, u kojoj su izraženi stavovi tog tela. Navedeni dokument donet je za period 2015–2020. godine (Research for Innovation and Sustainability: Strategy for the Research Council of Norway 2015–2020), https://www.forskingsradet.no/en/Policy_and_strategy/1138785831474, 15.2.2018.

¹¹ Strategija za međunarodnu saradnju 2010–2020. usvojena je 18. novembra 2010. godine (The Research Council of Norway: Strategy for International Cooperation 2010–2020. Adopted by the Research Council Executive Board, 18 November 2010).

¹² Više informacija o tome nalazi se na veb-stranici: https://www.forskingsradet.no/en/Article/Road-maps_for_bilateral_research_cooperation_with_priority_partner_countries/1254013119815, 15.2.2018.

Na osnovu strateških dokumenata, Naučnoistraživački savet Norveške određuje prioritetne oblasti za čija je istraživanje neophodno obezbediti sredstva iz državnog budžeta.

3. Položaj instituta

Norveški instituti predstavljaju ključnu komponentu u istraživanjima koja se sprovode na nacionalnom nivou. Njihova delatnost doprinosi realizaciji i unapređenju istraživačkih ciljeva, dok svoja istraživanja sprovode u okvirima strateških planova koje donosi i usmerava Naučnoistraživački savet Norveške. Rezultati istraživanja koja se sprovode na institutima od velikog su značaja za razvoj privrede i industrije, javne administracije, ali i celokupne društvene zajednice. Delatnost instituta je takođe značajna i za unapređenje znanja kao jednog od prioriteta na nacionalnom nivou, kao i za povezivanje osnovnih i primenjenih istraživanja. U Norveškoj postoji veliki broj instituta čije su delatnosti veoma različite i specifične. Istraživanje je njihova osnovna delatnost, mada postoje i institucije u kojima je istraživačka delatnost samo jedna od brojnih aktivnosti. Tako se u Norveškom meteorološkom institutu, Statističkom zavodu Norveške, kao i Norveškom institutu za javno zdravlje sprovode i izuzetno važna istraživanja na nacionalnom nivou, ali ona ne predstavljaju njihovu osnovnu delatnost. Ukupno se 48 instituta finansira iz javnih sredstava svake godine. Oni su grupisani u četiri kategorije:¹³

1. tehničko-industrijski instituti,
2. primarno-industrijski instituti,
3. instituti društvenih nauka, i
4. instituti koji se bave zaštitom životne sredine.

Odeljenje za nauku odgovorno je za sprovođenje istraživačke politike instituta, kao i za nadzor nad sprovođenjem njihove istraživačke delatnosti. Naučnoistraživački savet je odgovoran za sprovođenje evaluacije istraživanja koja se sprovode na institutima, kao i alokaciju javnih sredstava koja se dodeljuju za njihovu realizaciju. Može se stoga zaključiti da su instituti u obavezi da svoja istraživanja usmeravaju u skladu sa usvojenim strateškim dokumentima i planovima Naučnoistraživačkog saveta. Savet je nadležan i za dodelu sredstava putem otvorenog postupka na osnovu unapred utvrđenih prioritetnih oblasti finansiranja. Jedan od dopunskih kriterijama su: šeme centara izvrsnosti, zatim izvanredni mladi istraživači i šeme za podršku nezavisnim projektima. Iako su instituti u sprovođenju

¹³ V. https://www.forskingsradet.no/en/About_the_institute_sector/1254010731859, 10.4.2018.

istraživanja samostalni, posredstvom Naučnoistraživačkog saveta, za svoj su rad odgovorni Ministarstvu prosvete i nauke.¹⁴

Odgovornost i način rada na nivou instituta uređeni su njihovim statutima. Instituti imaju određeni stepen nezavisnosti u pogledu sprovođenja naučnih istraživanja. Organ upravljanja je njihov upravni odbor, dok je direktor u skladu sa odredbama statuta odgovorno lice. U skladu s tim, upravni odbor usvaja program rada instituta, priprema interne akte i stara se o realizaciji aktivnosti koje se preduzimaju na internom nivou. Ovo telo je nadležno i za usvajanje finansijskog plana instituta i sprovođenje internog nadzora u pogledu potrošnje dodeljenih budžetskih sredstava. Interne akte ne priprema upravni odbor, već direktor, koji ih navedenom telu dostavlja na usvajanje.¹⁵ Instituti su za zakonito i efikasno upravljanje dodeljenim sredstvima odgovorni Naučnoistraživačkom savetu, tj. Odeljenju za nauku, koje je organizaciona jedinica Saveta, nadležna za nadzor nad radom instituta.

4. Finansiranje instituta

Pošto je naučna delatnost u Norveškoj veoma razvijena, neophodno je konstantno ulaganje dodatnih napora u cilju njenog racionalnog finansiranja. Iako se velika sredstva za realizaciju navedenog izdvajaju iz državnog budžeta, u finansiranju istraživačke delatnosti učestvuju kako sredstva iz privrednog sektora, tako i sredstva iz programa Evropske unije i drugih međunarodnih organizacija. Država je, međutim, glavni pokretač razvoja naučne delatnosti, pa je zbog toga pre svega neophodno najpre izložiti način njenog finansiranja iz budžetskih sredstava, a zatim se osvrnuti na mogućnost i način korišćenja ostalih izvora finansiranja.

4.1. Finansiranje naučne delatnosti instituta iz budžetskih sredstava

Prema podacima Naučnoistraživačkog saveta, ovo telo je predložilo povećanje javnih sredstava za finansiranje prioriternih oblasti u 2018. godini u iznosu od 1,2 milijarde norveških kruna za trogodišnji period istraživanja. Prema stavu Naučnoistraživačkog saveta Norveške, prioritarna istraživanja na

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Takvo rešenje postoji u Statutu Nordijskog instituta za studije u oblasti inovacija, istraživanja i obrazovanja.

(The Nordic Institute for studies in Innovation, Research and Education), <https://www.nifu.no/en/about-nifu-2/vedteker-2/>, 15.2.2018. Posebno ograničenje u pogledu analize nadležnosti i odgovornosti na nivou instituta predstavlja činjenica da je ta materija uređena statutima instituta, koji su u elektronskoj verziji na veb-stranicama instituta dostupni isključivo na norveškom jeziku.

nacionalnom nivou treba sprovesti u oblasti istraživanja mora i okeana, klimatskih promena i zaštite životne sredine, ali i unapređenja rada javne administracije. Pored navedenih istraživanja, jedan od prioriteta su i istraživanja u oblasti tehnologije i industrije. Osim toga, kao značajna se navode i istraživanja u oblasti globalne i kulturne razmene. Od velike važnosti za unapređenje interesa na nacionalnom nivou su i istraživanja iz oblasti ekonomije i politikologije, budući da su one ključne determinante norveške spoljne politike. Jedan od nacionalnih ciljeva jeste i iskorenjivanje siromaštva, borba protiv nejednakosti i zaustavljanje klimatskih promena do 2030. godine. Zbog toga postoji potreba za unapređivanjem istraživanja u oblasti demokratije i ljudskih prava.¹⁶

U Norveškoj se za istraživanja i visoko obrazovanje izdvaja dosta sredstava. Navedene aktivnosti su dugoročne i podrazumevaju predvidivost istraživačkih politika. Zbog toga je Vlada Norveške sastavila dugoročni plan za istraživačku i oblast visokog obrazovanja za period do 2024. godine. Radi realizacije tih ciljeva, potrebno je da se u godišnjem budžetu obezbedi dovoljno sredstava za sprovođenje istraživanja, u skladu sa onim što propiše nadležno ministarstvo, kao i sa osnovnim dokumentima istraživačkih politika. Sva ministarstva bi trebalo da svojim finansijskim planovima predvide i sredstva neophodna za sprovođenje istraživanja u određenim oblastima iz svoje nadležnosti. Velika ulaganja u istraživačku delatnost u iznosu od 30 biliona norveških kruna izvršena su 2015. godine.¹⁷

Sredstva za finansiranje istraživanja koja se dodeljuju posredstvom Nacionalnog istraživačkog saveta mogu biti dodeljena svim kvalifikovanim istraživačkim institucijama, bez obzira da li su iz javnog ili realnog sektora.¹⁸

Prema podacima dostupnim na veb-stranici Naučnoistraživačkog saveta Norveške, država svake godine finansira četrdeset osam instituta, u skladu sa načinom finansiranja koji je uspostavljen od strane Naučnoistraživačkog saveta. Navedena institucija istraživanje sprovodi u skladu sa odredbama Kraljevskog dekreta iz 2008. godine, koji je izmenjen od strane Ministarstva prosvete i nauke 1. jula 2013. godine. U toku 2014. godine, Naučnoistraživački savet je postavio minimalne zahteve koje naučni instituti moraju da ispune kako bi njihova delatnost mogla da se finansira iz javnih sredstava. Osnovno finansiranje sastoji se iz dva dela i obuhvata: osnovnu alokaciju i stratešku inicijativu instituta. Pod osnovnom alokacijom podrazumevaju se unapred fiksno određeni iznosi, koji su neophodni za realizaciju istraživanja. Strateška inicijativa instituta podrazumeva finansiranje na osnovu procene rezultata. Na taj se način

¹⁶ Navedeni stavovi sadržani su u Strategiji Naučnoistraživačkog saveta Norveške 2015–2020.

¹⁷ Više o tome dostupno je na veb-stranici Ministarstva prosvete i nauke: <https://www.regjeringen.no/en/topics/research/innsiktsartikler/langtidsplan-for-forskning-og-hogare-utdanning/id2353317/>, 15.2.2018.

¹⁸ Sekcija 8 Statuta Naučnoistraživačkog saveta Norveške.

utiče na institute da uspostave adekvatan balans između kvaliteta i potreba istraživanja, kao i da na osnovu toga dostave indikatore koji pokazuju učinak, uključujući i sledeće relevantne komponente:¹⁹

- rezultate postignute na osnovu nacionalnih istraživanja,
- finansiranje publikacija,
- prihod iz međunarodnih izvora, i
- broj završenih doktorskih studija.

Istraživanja koja se finansiraju iz budžeta treba da ispunjavaju sledeće uslove:

- da se radi o istraživanjima od značaja za Norvešku privredu i industriju, državnu administraciju ili društvo u celosti, kao i
- da istraživači poseduju neophodne profesionalne i naučne kompetencije, koje se dokazuju naučnim publikacijama i drugim relevantnim referencama.

Naučnoistraživački savet omogućava učešće na otvorenom konkursu za finansiranje istraživanja svim zainteresovanim institucijama. Međutim, naučna delatnost koja se sprovodi na nivou instituta podleže postupku evaluacije, od čijih rezultata zavisi i njeno finansiranje iz budžetskih sredstava. Za sprovođenje evaluacije naučnoistraživačkih instituta, kao i za sprovođenje finansiranja njihove istraživačke delatnosti nadležan je Naučnoistraživački savet. Cilj evaluacije nije samo donošenje odluke u pogledu dodeljivanja budžetskih sredstava, već i unapređenje statusa instituta, kao i identifikacija potencijala za unapređenje istraživačke delatnosti. Pri tome se posebna pažnja posvećuje kvalitetu, relevantnosti, efikasnosti, fleksibilnosti i stručnosti, kao i uspostavljanju saradnje instituta sa drugim institucijama na nacionalnom i međunarodnom nivou, načinu rukovođenja, organizaciji i mogućnosti korišćenja naučnoistraživačkih rezultata.²⁰

4.2. Finansiranje naučne delatnosti iz međunarodnih izvora finansiranja

Naučna delatnosti instituta u Norveškoj može da se finansira kako iz nacionalnih budžetskih sredstava, tako i iz međunarodnih izvora finansiranja, uključujući i programe Evropske unije. Instituti predstavljaju važnu sponu javnog

¹⁹ Dostupno na veb-stranici: https://www.forskningsradet.no/en/Public_basic_funding/1254010731867, 15.2.2018.

²⁰ Više informacija o evaluaciji naučnoistraživačke delatnosti instituta nalazi se na veb-stranici: https://www.forskningsradet.no/en/Institute_evaluations/1233557971728, 15.2.2018.

sektora i privrede i rezultati njihovih istraživanja od ključnog su uticaja na razvoj javnih politika. Kako realizacija navedenih ciljeva pre svega zavisi od kvaliteta naučnoistraživačke delatnosti, Naučnoistraživački savet Norveške je predložio povećanje udela budžetskih sredstava u iznosu od 30 miliona norveških kruna za finansiranje naučne delatnosti instituta.²¹ Ovaj savet omogućava i finansijsku podršku za učešće u međunarodnim projektima putem programa „Horizon 2020”, kao i sopstvenih programa, a osim toga postoji i mogućnost korišćenja različitih grantova za sprovođenje istraživanja. „Horizon 2020” je svakako najveći program za istraživanje i inovacije. Osim instituta, u ovom programu mogu da učestvuju i norveške kompanije i istraživačke grupe na isti način i pod istim uslovima kao i učesnici iz drugih evropskih zemalja. Svaki konkurs za sprovođenje istraživanja koje se finansira iz sredstava Evropske unije, objavljuje se na veb-stranici Naučnoistraživačkog saveta. Grantovi Saveta mogu se dodeliti i istraživačima koji nameravaju da sprovedu istraživanje u drugim zemljama, kao i za angažovanje istraživača iz drugih zemalja u Norveškoj. Osim toga, od značaja za realizaciju istraživačkih projekata jeste i mogućnost pristupa „Eurostars” programu, koji je zaključen između „EUREKA” mreže i Evropske komisije u cilju pružanja podrške istraživanju. Da bi zainteresovane institucije ispunile uslove za učešće tih sredstava u finansiranju svojih istraživačkih projekata, one moraju da budu usmerene ka razvoju novih proizvoda ili usluga.²² Poziv za učešće na konkursima za dodelu tih sredstava, kao i uslovi za učešće redovno se objavljuju na veb-stranici Naučnoistraživačkog saveta.²³

5. Položaj društvenih nauka

Iako su za razvoj Norveške privrede od velikog značaja svakako istraživanja u oblasti prirodnih i tehničkih nauka, velika važnost se pridaje i društvenim naukama. Rezultati istraživanja u tim oblastima svakako su preduslov za razvoj celokupnog društva, a samim tim i nacionalne privrede. Zbog toga se

²¹ Više informacija o tome nalazi se na veb-stranici: https://www.forskingsradet.no/en/Priority_initiatives_for_2018/1253990809116, 15.2.2018.

²² „Eureka” je međuvladina mreža, koja uključuje preko 40 zemalja. Uspostavljena je u cilju razvoja inovacija u oblasti evropske privrede, povezivanja male i velike privrede, istraživačkih instituta i univerziteta. Na taj način omogućava se angažovanje eksperata, istraživačkih institucija, kao i finansijskih resursa u cilju ostvarivanja adekvatnih rezultata. Navedena mreža je otvorena platforma za međunarodnu saradnju u oblasti inovacija. Više informacija o „Eureka” mreži nalazi se na veb-stranici: <http://www.eurekanetwork.org/about-eureka>, 10.4.2018.

²³ Više informacija o međunarodnim programima za finansiranje naučnih istraživanja nalazi se na veb-stranici: <https://www.forskingsradet.no/en/Funding/1253986756035> 15.2.2018.

u Norveškoj velika pažnja posvećuje multidisciplinarnim istraživanjima, ali i međunarodnoj razmeni istraživača.

Istraživanja u Norveškoj sprovode se uglavnom na univerzitetima i institutima. Na institutima se sprovode istraživanja u različitim oblastima, a njihovi rezultati koriste se kako u javnom sektoru, tako i za potrebe industrije.²⁴ Dominantna su istraživanja u oblasti tehnologije, mada postoji i veliki broj instituta koji se bave istraživanjem u oblasti društvenih nauka, od značaja za razvoj društva i javnih politika. Zastupljene su takođe i prirodne nauke, kao i nauke u oblasti poljoprivrednih istraživanja. Međutim, time se bave i instituti čija je delatnost pre svega orijentisana na životnu sredinu, kao i primarno industrijsku oblast. Naučna delatnost na nivou instituta finansira se iz različitih izvora. Jednu trećinu finansijskih sredstava čine javna sredstva, sredstva iz industrijskog sektora čine 20% ukupnih sredstava, dok 10% čine sredstva iz inostranstva. Veći deo sredstava obezbeđuje Evropska komisija, dok neki instituti dobijaju značajne izvore prihoda iz inostranstva putem sprovođenja istraživanja za inostrane kompanije. Osim toga, Norveška je deo tzv. „SINTEF” grupe, najveće skandinavske istraživačke organizacije.²⁵

Instituti društvenih nauka se u Norveškoj bave veoma različitim oblastima. Neki su orijentisani na istraživanja na nacionalnom nivou, dok su drugi orijentisani na neka regionalna istraživanja. Sredstva za njihov rad obezbeđuju se iz budžeta Ministarstva za prosvetu i nauku i Ministarstva inostranih poslova. Ona se institutima dodeljuju putem Nacionalnoistraživačkog saveta.²⁶

6. Zaključak

Naučna delatnost razvila se u Norveškoj nešto kasnije nego u drugim zemljama. Međutim, čini se da je razvoj nauke i uspostavljanje univerziteta, a kasnije i instituta zahtevao visok društveni konsenzus. Dominantan stav u zajednici da će takve institucije doprineti unapređenju privrede, ali i celokupnog društva, uticao je na osnivanje prvog univerziteta, a kasnije i naučnih instituta. U početku su svoju praktičnu primenu najpre imali rezultati istraživanja iz oblasti prirodnih i tehničkih nauka, što je bilo uslovljeno trenutnim društvenim

²⁴ *Research in Norway*, Norwegian Ministry of education and research, <https://www.regjeringen.no/contentasset/12490ae3fbf746eaa2c6b2abd78a14f/brochure-research-in-norway-2013.pdf>, 10, 10.4.2018.

²⁵ *Ibid.*, „SINTEF” grupa je najveća nezavisna istraživačka organizacija Skandinavije. U njoj je zaposleno 1.200 ljudi. Ona obuhvata nekoliko instituta uglavnom iz oblasti prirodnih i tehničkih nauka. Njene kancelarije se nalaze u Norveškoj i ostalim skandinavskim zemljama. Navedena grupa predstavlja bitan činilac u praktičnoj upotrebi rezultata sprovedenih istraživanja, i to ne samo na nacionalnom, već i na međunarodnom nivou.

²⁶ https://www.forskingsradet.no/en/Article/Social_science_institutes/1254010720532, 10.4.2018.

potrebama. Tako su nakon Drugog svetskog rata nacionalni resursi bili usmereni na razvoj istraživanja u oblasti odbrane, a kasnije i nuklearnih istraživanja. Posvećenost tome uslovia je i pozitivne efekte u praksi, pa je sedamdesetih godina dvadesetog veka Norveška bila među prvih sedam zemalja izvoznika naoružanja i ratne opreme.

Sredstva za finansiranje naučne delatnosti na nivou instituta obezbeđuje se iz nekoliko izvora: državnog budžeta, privrednih ulaganja, kao i sredstava iz različitih programa i fondova. Sredstva za njihov rad obezbeđuju se posredstvom Naučnoistraživačkog saveta, kome su instituti odgovorni u administrativnom smislu.

Čini se da je oduvek postojao visok stepen društvene saglasnosti da nauka mora da doprinese razvoju privrede, pa je iz tog razloga velika pažnja posvećena istraživanjima u oblasti prirodnih i tehničkih nauka. Međutim, izgleda da u Norveškom sistemu finansiranja naučne delatnosti nisu zapostavljene ni društveno-humanističke nauke. Njima se posvećuje jednaka pažnja kao i istraživanjima iz drugih oblasti. U nacionalnim strategijama razvoja naučne delatnosti prisutan je stav da razvoj demokratije, ljudskih prava i unapređenje efikasnosti državne administracije predstavlja preduslov za razvoj privrede i celokupnog društva. Takav stav doprinosi i unapređenju multidisciplinarnih istraživanja, koja su od velikog značaja za promociju naučne delatnosti, ne samo na nacionalnom, već i na međunarodnom nivou.

Jelena Kostic, Ph.D

Research Fellow

Institute of Comparative Law

Mina Zirojevic, Ph.D

Research Fellow

Institute of Comparative Law

FINANCING SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITY IN NORWAY

Summary

This paper analyzes the scientific research activities financing system in Norway, with a special attention given to the status of social sciences. This approach is justified by the fact that specific studies are conducted in different fields. That requires special resources, and consequently a different approach at the level of the country in terms of funding and evaluation of the results of scientific research activities. A common view in Norway is that the level of economic development is conditioned by the existence of high-quality public administration. The scientific research activities in the field of social sciences contribute to this and require special attention. In Norway, research cannot be funded exclusively from the budget, and significant funds for science are secured from the business sector. However, it should be noted that this approach can be used only in highly developed countries. These countries also have a collective consciousness about the importance of scientific activities for the development and promotion of economic activities.

Key word: *financing, scientific activities, Norway, research, social sciences.*